

Hölls af Brandchefen i Gefle följande föredrag: "*Om brandsyner*".

Kungl. Maj:ts nådiga Brandstadga för rikets Städer angifver de allmänna föreskrifter rörande brandsyn, hvilka ligga till grund för de närmare besämmelser härutinnan, som skola finnas i hvarje stads brandordning.

De skilda städernas brandordningar innehålla därför i hufvudsak hvarandra liknande föreskrifter, men dessutom förekomma i brandordningarna andra bestämmelser, utöfver de i brandstadgan anbefallda, hvarigenom brandordningarna i detaljseende skilja sig från hvarandra.

I nedanstående uppsats har hufvudsakligen afhandlats, hvad som i brandstadgan föreskrifves, men jämväl berörts åtskilligt, som dessutom i allmänhet återfinnes i de skilda brandordningarna eller som skulle vara önskligt att få i desamma infördt.

Brandstadgan skiljer på olika slag af brandsyner nämligen: dels *ordinarie brandsyner*, hvilka på bestämda tider återkomma, och dels *extra eller tillfälliga syner*, hvilka företagas, då särskild anledning därtill föreligger.

Om brandsynernas stora betydelse för tryggheten af eldsäkerheten inom samhällena torde väl numera ingen skiljaktig mening råda. Den tid är dock ej långt aflägsen, då vigten af dessa syner ej tillräckligt beaktades. Till brandsynmännen förordnades understundom personer, som ej alltid innehade de för förrättningen erforderliga förutsättningarna och som genom förordnandet hedrades med ett förtroendeuppdrag. Liknande tillvägagångssätt läser beklagligen ännu ej höra till sällsyntheterna å landet. Allmänheten hade också understundom en felaktig uppfattning om brandsynens uppgift, och kan såsom belysande härvid anföras, att ännu i tjänst varande brandchefer anmodats att genom brandsynens ingripande förhjälpa hyresgäster att få sina kakelugnar omsatta, emedan dessa ej spredo nog värme, oafsedt huruvida kakelugnen var från brandsynpunkt bristfällig eller ej.

Ett oafvisligt villkor för att brandsynsförrättarne skola kunna utföra det dem åliggande uppdraget på ett fullt tillfredsställande sätt är, att synenämnden utgöres af fullt lämpliga personer. Dessa skola känna såväl sina rättigheter som sina skyldigheter och på ett praktiskt och omdömesfullt sätt utöfva desamma.

I all synnerhet gäller detta om den person, som fått sig anförtrodt att själf-

ständigt utföra syneförrättningen eller att vara ordförande i syneförrättningsnämnden. I denne senares åliggande ingår enligt brandstadgan att halva kännedom om såväl angifna stadga som om stadens gällande brandordning och byggnadsordning samt om hvad som eljest är föreskrifvet till förekommande af eldfara eller till lättnad vid vådelds dämpande. Han skall sålunda bl. a. äfven hafva kännedom om förut gällande byggnadsordning i och för bedömande af förhållandena å äldre byggnader, hvilka uppförts, innan senaste byggnadsordning fastställts; om Kungl. förordningen angående eldfarliga oljor och andra därmed jämförliga vätskor (den 26 november 1875, N:r 97); om Kungl. förordningen angående explosiva varor (den 19 november 1897, N:r 102); om polisförordningar, hvilka beröra eldsäkerheten i eldfarliga inrättningar, i samlingslokaler, i teatrar och i biografier m. m.; om af byggnadsnämnd lemnade anstånd med brandmurars uppförande eller med brädbeklädnad af trähus utöfver brandordningen härför föreskrifven tid m. m. Allt detta bör en stads brandchef känna till, och synes det dels till följd häraf dels af andra orsaker vara synnerligen lämpligt, att stadens brandchef eller närmast denne stående person vid stadens brandkår utses att förrätta brandsynen och vara brandsynenämndens ledare och ordförande. Föreskriften i brandstadgan, att brandchef eller den af brandbefälet, han i sitt ställe förordnar, eger att med samma rätt som syneman i förrättningen deltaga, häntyder ock på lämpligheten af dylikt förordnande. Att brandbefäl utses såsom brandsyneförrättare ligger ock nära till hands, bl. a. därför att brandsynens uppgift delvis sammanfaller med brandchefs i brandstadgan angifna åligganden och ännu mera med hans skyldigheter enligt städernas brandordningar, att brandbefälet därigenom beredes tillfälle att inhemta den lokalkännedom, som det vid eldsvådor är af stor betydelse att besitta, och att vid den genomgående undersökning, som förekommer vid brandsyn, åtskilligt iakttages, som måhända ej direkt angår brandsynen, men som dock har ett så stort inflytande på eldsäkerheten, att det bör komma till brandchefs kännedom.

A. Ordinarie brandsyner.

De ordinarie brandsynerna, hvilka årligen återkomma, utgöras enligt brandstadgan af vårbrandsyn, hvilken förrättas i Maj eller Juni, d. v. s. efter eldnings-terminens slut, och af efterbrandsyn eller höstbrandsyn, som eger rum i september, d. v. s. innan ny eldningstermin tager sin början. Tiden för dessa syner skall på förhand vara kungjord.

I stads brandordning skall föreskrifvas, af hvilka personer dessa syner skola förrättas, och huru de synemän, som ej äro i brandordningen på förhand bestämda, skola utses.

Förslag till brandsynemän och till detaljbetämmelser rörande tid och plan för syneförrättningen bör lämpligen afgifvas af brandchefen till magistraten eller till den myndighet, som enligt brandordningen förordnar brandsynemännen. Förutom ordföranden plägar synenämnden lämpligen bestå af en sotaremästare, en murare, en kakelugnsmakare och en timmerman.

Dessa synemän böra hafva full kännedom om gällande förordningar, i hvad dessa beröra de yrkesgrenar, som dessa personer hvar för sig representera.

Det är fördelaktigt, om samma synemän kunna bibehållas flera år i följd, då den af dem vunna erfarenheten och lokala kändedomen kommer till nytta, och då dessutom härigenom tidsbesparing vinnes.

Det är ej möjligt att till synemän erhålla fullt lämpliga personer, som äro villiga att utan godtgörelse offra tid och arbete för syneförrettningens noggranna utförande, och böra därför samtliga synemännen för sitt besvär åtnjuta ersättning af stadskassan.

Som biträdande vid brandsyn böra vara tillgängliga det befäl eller manskap från brandkåren, som af brandchefen därtill utses.

Äfven bör polisman vid syneförrettningarna närvara.

Brandstadgan föreskrifver äfven, att brandstodskommitté eller annan motsvarande, i staden befintlig understyrelse för allmän brandstodsinnrättning, hvars reglemente är af Kungl. Maj:t fastställt, må genom en för ändamålet utsedd ledamot närvara vid brandsynerna, med rätt att där göra erinringar, men ej att delta i besluten.

a) Vårbrandsyn.

Vårbrandsynens uppgift är enligt brandstadgan följande:

- 1:0 att kontrollera brand- och lifräddningsredskapen,
- 2:0 att göra iakttagelser till förekommande af eldfara, och
- 3:0 att göra iakttagelser till lättnad vid vådelds dämpande.

Hvad brandsynenämnden sålunda eger att vid förrettningens utförande aktgifva uppå, är af ganska skiftande natur. Ett detaljeradt angifvande häraf skulle vara liktydigt med ett upprepande af hvad de skilda författningarna föreskrifva och härmed vore föga vunnit, isynnerhet som föreskrifterna i den ena staden ej i allt äro lika med desamma i den andre staden. En intresserad och vaken brandsyneförrettare, som känner till sina författningar och som vunnit någon erfarenhet, kan med biträde af sina sakkunnige medhjälpare bäst bedöma, när och huru brandsynenämnden bör ingripa.

En allmän öfversigt öfver hvad som bör iakttagas torde dock ej vara ur vägen att här ingå uppå. Härvid följes den ordning, som nyss anförts för vårbrandsynernas skilda uppgifter.

1:0. Iakttagelser rörande brand- och lifräddningsredskap.

Brandstadgan föreskrifver, att vid brandsyn skall efterses, huruvida föreskrifven redskap finnes och i godt skick underhållas på hvarje ställe, där den enligt brandordningen skall finnas. Hvad som menas med uttrycket "föreskrifven redskap" synes vara "ej blott kommunens utan jämväl den enskilda *brand- och räddningsredskap*, som enligt brandordningen eller af Kungl. Maj:t fastställda brandförsäkringsreglementen skall finnas i staden," såsom i en föregående paragraf redskapen närmare specificeras.

Brandredskap bör höra till hvarje gård, vare sig å densamma är uppförd boningshus, samlingslokaler, offentlig byggnad eller industriel anläggning. Redskapen bör vara tydligt märkt med gårdens tomtnummer, lätt tillgänglig och på lämpligt sätt förvarad.

Till denna redskap är ock att hänföra den släckningsredskap, som skall finnas i hvarje lägenhet, där större eller mindre förråd af eldfarlig olja af hvad slag som helst förvaras.

I de städer, där föreskrift finnes, att hustak, hvilka genom sin stora lutning ej äro bestigbara, skola vara försedda med stegar, så att brandmanskap utan större fara och tidsutdrägt må kunna bestiga desamma äfven under mörker och vintertid, torde dylika stegar kanske kunna anses höra till ofvanberörda brandredskap. I blott ett fåtal städer finnas visserligen för närvarande bestämmelser om sådana takstegar, men torde denna brist framdeles utan större svårighet kunna afhjälpas, då det är att hoppas, att den under utarbetning varande nya byggnadsstadgan kommer att innehålla föreskrifter i sådant syfte.

Lifräddningsredskapen bör undersökas såväl hvad angår densamma beskaftenhet som förvaringsplats, och ligger det synnerlig vigt uppå, att densamma städe är lätt tillgänglig.

Brandsyneförättaren bör och föreslå, i hvilka byggnader lifräddnings- och brandredskap böra finnas utöfver det i brandordningen föreskrifna antalet, äfvensom denna redskaps mängd och beskaftenhet.

I enlighet härmed är det välbetänkt, att vid första brandsyn förslag uppgöres å de hus, hvilka anses innehålla eldfarlig inrättning, jämte förslag till säkerhetsåtgärder, som anses böra vidtagas till lifräddning och till skyndsam släckning af eldsvåda inom hus med sådan inrättning. Dylikt förslag inlemnas lämpligen genom brandchefen, som under alla förhållanden kommer att höras angående detsamma, till magistraten eller till den myndighet, som eger att i dessa fall förordna. Det är af betydelse, att brandsyneförättare har kännedom om, hvilka de eldfarliga inrättningarna äro, och om hvilka säkerhetsåtgärder, som inom desamma äro föreskrifna, ty i annat fall kan kontroll häröfver ej vid brandsyn utöfvas.

Vid brandsyneförättningen bör därför finnas tillgänglig en förteckning öfver de byggnader, hvilka anses inom sig hysa eldfarlig inrättning, ätvensom en uppgift å de säkerhetsåtgärder, hvilka i och för lifräddning och eldsläckning skola finnas vidtagna inom dessa skilda inrättningar. Dessa uppgifter lemnas brandsyneförättaren lämpligen af brandchef, sedan denne därom fått meddelande i hvarje särskildt fall af magistrat eller polismyndighet.

Vid följande brandsyner förfares på samma sätt med då tillkomna eldfarliga inrättningar, hvarförutom, då sådana inrättningar borttagits, anmälan därom göres äfvensom anteckning härom i den liggare, som brandchef bör handhafva. Detta förfaringssätt utgör ej hinder för, att brandchef och vederbörande husegare äfven kunna göra anmälan om eldfarlig inrättnings tillkomst eller borttagande.

Det är visserligen endast ett fåtal brandordningar, som innehålla liknande bestämmelser, men utgör detta ej hinder för, att dylikt förfaringssätt det oakadt kan användas, och är detsamma att förorda.

2:o. Iakttagelser till förekommande af eldfara.

Brandstadgan angifver, att vid brandsyn skola alla byggnader noga skådas och därvid tillses, huruvida allt blifvit iakttaget, som i denna stadga samt i stadens byggnadsordning och brandordning eller eljest är föreskrifvet till förekommande af eldfara.

Eldsvådeanledningar finnas af allehanda slag, men torde de, med hvilka brandsynenämnden närmast har att taga befatning, hufvudsakligen vara att söka å de ställen, där eld eller värmeutveckling, tillräcklig att antända, är tillfinnandes.

Är det tvivelaktigt, huruvida en befarad anledning till blifvande eldsvåda eller en sådan öfverträdelse af gällande författningar, att eldfara därigenom kan inträffa, faller inom området för brandsynens verksamhet, bör förhållandet anmälas för brandchefen, hvilken enligt städernas brandordningar i vanliga fall eger både rättighet och skyldighet att närmare undersöka förhållandet och att ingripa, då han anser sådant förfarande behöfligt.

Här nedan angifna eldsvådeorsaker äro enligt erfarenhetsrön vid brandsyn särskildt att beakta.

Eldstäder, af hvad slag de vara må, undersökas. De skola vara hela och i öfverensstämmelse med stadens byggnadsordnings föreskrifter. Ej blott eldstäderna, med hvad till dem hör, utan jämväl hvad som i deras omedelbara närhet kan af dem antändas, bör vara föremål för uppmärksamhet vid brandsyn. Ofta kan genom ganska enkla medel ökad trygghet mot eldfara åstadkommas såsom t. ex. i verkstäder, där lätt antändbara ämnen finnas, genom eldstadens (kaminens) omgifvande af plåtar eller genom golfplåts förseende framför eldstadsluckan med en uppstående kant, som hindrar gnistor och utfallande glöd att komma i direkt beröring med de brännbara ämnena å golvet. Särskildt böra förhållandena i snickareverkstäder iakttagas, där benägenhet finnes att använda från kamin eller limugn utgående eldstadsrör till torkning af trä, hvilket lätt öfverhettas, om ej behörig vaksamhet iakttages.

Eldstadsmurar och skorstensrör undersökas, huruvida de äro i enlighet med gällande byggnadsordning.

Tyvärre förekommer ännu ej så sällan i gamla byggnader, att bjelke är inmurad uti eldrör, och att bjelklag eller taklag äro afvexlade närmare skorstensrör, än som är förenligt med eldsäkerheten och stads byggnadsordning tillåter, hvilka förhållanden svårigen kunna vid brandsyn iakttagas. Finnes anledning misstänka sådant förhållande, bör därom undersökning ske vid brandsyn.

Å vindarne, där de skilda systemen af eldstadsrör sammantöras i en gemensam skorsten och därvid krökas, så att de bilda s. k. bugter, är sannolikheten störst för uppkomsten af sprickor, genom hvilka gnistor utkomma och antända. I bugterna hopar sig sotet mera än å andra ställen, hvarför benägenheten hos sotet att fatta eld och spränga rören äfven är störst i bugterna. Ofta kunna rören här ej åtkommas i och för rensning på annat sätt än genom anbringande af sotluckor, ty några öppna hål i skorstensstockarne få under inga villkor förekomma å vindarne. En god och pålitlig sotlucka bör vara så konstruerad, att densamma sluter tätt intill skorstensstocken utan att rubbas från sitt läge genom vindstötar, soteld eller andra tillfälliga anledningar, hvarigenom gnistor kunna komma fram mellan luckan och skorstensväggen. Sotluckan bör dessutom helst vara dubbel, så att den ej af soteldar allt för mycket uppvärmas och ändrar form.

I källarne händer det understundom, att eld orsakas af gnistor från ventilationsrör. Då dessa rör vanligen blott med en sten på kant skiljas från eldstadsrör, uppstå af allehanda anledningar svårupptäckbara bristfälligheter i dessa skiljeväggar, hvarvid gnistor från eldstadsrören komma in uti ventilationsrören och nedfalla i källarne, där de tända. Sådant händer ej blott vid soteldar utan jämväl af andra orsaker såsom t. ex. af vindstötar. Ofta råder dock ovisshet om, huruvida ett rör är afsedt för ventilationsändamål eller ej, då understundom ventilationsrör olofligt användas till rökgångar, hvilka fortfarande äro öppna ända

ned till källaren. För att undgå faran, att genom öppna rörutlopp i källarne eldsvåda skall orsakas, förordas, att röröppningarna i källarne försees med ett instucket kort plåtrör, som har sin fria del uti källaren något uppåtböjd, så att nedfallande gnistor blifva kvarliggande i plåtrörets botten. Äfven vid tvifvelaktiga fall är vid brandsyn tillrådigt att föreskrifva sådan anordning.

Elds användande å därtill ej tillåtna ställen.

Bestämmelse om, att bar eld ej får finnas å ställen, där antändning lätt kan ske (såsom å vindar, magasin, stall, förvaringsplats för eldfarliga ämnen m. m.) återfinnes sannolikt i alla städers brandordningar. Vid brandsyn skall efterlefnaden här af kontrolleras, men blifver denna kontroll svår att utföra, alldenstund tiden för brandsyneförrättningen är på förhand kungjord, och vederbörande, som öfverträdt förordningen i dessa afseenden, sättas därigenom i tillfälle att borttaga spåren här af, när brandsynen är att förvänta. Detta försummas emellertid understundom, eller ock sker det på sådant sätt, att vid brandsyn förfarandet kan iakttagas. Under sådana förhållande bör brandsyneförrättaren ingripa och anmäla saken. Sålunda händer det ej så sällan, att personer, som under blidare årtid bo i rumsliknande afbalkningar å vindar, vid inträffande kyligare väderlek insätta någon gammal kamin eller dylikt och slå hål på skorstensstocken och der insticka ett rör, hvarigenom en alldeles olaglig och eldfarlig eldstad erhålles. Likaledes inträffar det i dylika vindsafbalkningar, att kringslängda tändstickor, cigarr- och cigarettstumpar samt märken i möbler efter nedbrända stearinljus m. m. bära vittne om, att otillåtet användande af eld förefunnits. Det är att märka, att i allmänhet eldfaran är större från dylika provisoriska, olagliga eldanordningar än från andra.

Belysningsanordningar. En ej ovanlig eldsvådeanledning är den i våra städer allmänt förekommande gasbelysningen, och kan det lätt undgå uppmärksamheten vid brandsyn att fästa afseende vid densamma. Eldfarliga anordningar härutinnan böra dock vid brandsyn beaktas, och bör åtminstone anmälan därom lemnas till brandchefen.

Sålunda händer det, att belysningsläga befinna sig så nära under oskyddadt tak, att detsamma kan antändas. Auerbrännare äro härvid mest värmealstrande. (En vanlig fotogenlampa kan för öfrigt orsaka samma eldfara). Å taket ofvanför sådan låga bör fästas en plåt med uppåtböjda hörn, så att lufttillträde kan ega rum mellan taket och plåten. Är afståndet mellan lågan och taket kort, bör taket öfver plåten dessutom vara beklädt med asbestpapp.

Rörliga gasarmar äro äfven eldfarliga, om lågan eller lampan kommer nära intill brännbart ämne (trävägg, trämöbel, gardin och dylikt), och bör under sådana förhållanden antingen gasarmen göras fast eller ock stopphinder anbringas, som begränsa gasarmens rörlighet till områden, där antändning ej kan ske.

Aska utgör en såändigt återkommande anledning till eldsvåda, och beror detta till stor del på, att endast undantagsvis stads brandordning innehåller tillräckligt betryggande bestämmelser om askans förvaring. Brandordningarnas bestämmelser i detta afseende pläga i allmänhet vara formulerade ungefär så, att det förbjödes "att anorlunda än i metall — eller stenkärl förvara ur eldstäder tagna kol eller aska, innan kolen eller askan afvalnat eller slocknat." Men detta är ej tillfredsställande, dels emedan allmänheten ej kan bedöma, när askan slocknat, hvarför densamma ofta kastas i soplår, medan ännu glöd finnes

kvar, och därstädes antänder, och dels därför att gårdsegare ej har skyldighet anskaffa eldfast askkärl, ty han säger, att askan uthålles ej, förr än den är slocknad. Under tiden förvaras askan inomhus ej så sällan i antändbart kärl och orsakar därvid eldsvåda.

Brandordningarna behöfva därför i allmänhet kompletteras sålunda, att de innehålla tilläggsbestämmelse, att minst ett för ofvanberörda ändamål afsedt, tillräckligt rymligt kärl af nyssnämnda beskaffenhet för hvarje gård skall vara genom egarens försorg tillgängligt och förvaradt å lämplig plats samt försedt med tydlig påskrift om dess ändamål.

I städer, där liknande bestämmelser finnas, skall vid brandsyn aldrig underlåtas att kontrollera befintligheten och beskaffenheten af askkärlen. I de städer, där dessa bestämmelser ännu saknas, kan brandsynförrättaren genom anmälan om behovet af askkärls obligatoriska anskaffande gifva brandchefen ett godt stöd för genomdrifvande af behöflig komplettering härutinnan i stadens brandordning, ty hvarje intresserad brandchef kommer säkerligen då att kraftigt verka för denna sak, hvarigenom eldfaran genom askan i mycket väsentlig grad nedbringas.

I stad, där gårdsegare är skyldig tillhandahålla askkärl, skulle det till förekommande af eldsvådor vara betydelsefullt, om brandordningen jämväl innehölle bestämmelse för sotare, att de, innan de efter verkställd sotning aflägsnade sig, vore ansvariga för, att uttagna sotet, kolen och askan blefve uttömda i det därför afsedda askkärlet.

Åskledare. Genom åskledare kan eldsvåda uppstå, om densamma är bristfällig, och kan det därför ifrågasättas, huruvida ej i stads brandordning kontrollen öfver befintliga åskledare äfven borde beaktas, men förekommer ingenstädes bestämmelse härom. Vådeld, uppkommer af dylik anledning, inträffar visserligen ganska sällan, men då så sker, tändes vanligen hela byggnaden ungefär samtidigt, hvarför eldsvådan plägar vara svårsläckt och omfattande.

Någon officiel myndighet lärer väl enligt nu gällande bestämmelser näppe-ligen kunna ålägga husegare att anskaffa åskledare, ej heller föreskrifva uppsatt åskledares omseende eller borttagande. Visserligen låter det tänka sig, att brandförsäkringsgifvare kan fordra såsom försäkringsvillkor, att byggnad skall förses med åskledare, men någon fortsatt kontroll öfver densammas funktionsförmåga torde ej föreskrivas, sedan den vid uppsättningen afprovats.

Gårdsegare glömmor vanligen bort att omse sina åskledare, oaktadt kändt är, att desamma genom ett blixtnedslag kunna skadas, och att en felaktig åskledare är sämre att hafva än ingen alls. Vill någon besvära sig med att härutinnan göra en utredning — det går ganska lätt vid brandsyn — skall han med förvåning finna, att husegare endast ytterst undantagsvis tager befatning med sin åskledare, sedan denne väl en gång är uppsatt, utan får han stå i tio-tal år, tills han blåser ner eller taket omläggas.

Det bör emellertid ligga såväl i gårdsegarens som i samhällets intresse, att något åtgöres för skydd mot eldfara, orsakad af bristfällig åskledare, och därför förordas, att vid brandsyn utredes, när befintlig åskledare sist afprovades, och, om så anses behöfligt, gårdsegare meddelas — ej i form af brandsyaneanmärkning, — att åskledaren behöfver undersökas för husinneväna nes egen trygghets skull.

Har brandsyn en gång gjort dylik utredning och i en särskild anteckningsbok infört resultatet, är det sedan föga besvärligt att vid efterföljande brandsyner fullfölja dylik utredning och göra erinringar till gårdsegarne, hvilket visat sig medföra åsyftad verkan och sålunda bidra till trygghet mot eldfara.

3:o. Iakttagelser till lättnad vid vådelds dämpande.

Brandstadgan anbefaller, att vid brandsyn skola alla byggnader noga skådas och därvid tillses, huruvida allt blifvit iakttaget, som i denna stadga samt stadens byggnadsordning och brandordning eller eljest är föreskrifvet till lättnad vid vådelds dämpande.

Brandstadgan angifver i sammanhang härmed några exempel på, hvad som skall synas, och däråfr framgår tydligt, att vid brandsyn skall företagas såväl en inre som yttre besigtning af byggnaderna.

Inre besigtningen omfattar hela byggnaden och uti detsamma kan medräknas här ofvan under 1:o anförda kontrollen öfver brandredskapen, då ju den är afsedd till lättnad vid vådelds dämpande. Hit kan äfven räknas uppsigten öfver, att anslag, utvisande platsen för närmaste brandskåp, finnes uppsatt i hvarje gård på tydligt i ögonen fallande ställe.

Den inre besigtningen, som nu afses, företages lämpligen samtidigt med här ofvan under 2:o angifna iakttagelser till förekommande af eldfara.

I första klassens stenhus och i andra ordentligt uppförda och underhållna byggnader är vid denna syn föga att iakttaga. Dock bör under inga förhållanden vid brandsyn underlåtas att besigtiga vindarne och källarne, utan bör särskild uppmärksamhet egnas åt dem. Båda hafva det gemensamt, att de mera sällan besökas af husinnevånarne, hvarför uppkommen eld å dessa ställen ofta ej märkes förr, än rök hindrar eldhärdens upptäckande, och kan densamma sålunda ej direkt åtkommas. Följden härå är, att uppkomna eldsvådor i dessa delar af byggnad äro svårsläckta och merändels orsaka stor vattenskada, isynnerhet vid vindseldsvådor.

Å vindarne skall ock kontrolleras, huruvida öfverträdelse företagits mot byggnadsordningens förbud för boningsrums inredande i en del byggnader. Det är att märka, att rum å vind är att anse såsom boningsrum, äfven om detsamma ej är försedt med eldstad (byggnadsstadgan § 28). Väggarne tjocklek och beskaffenhet fälla härvid utslaget, huruvida inbyggd del af vind är att anse såsom rum eller såsom vindskontor. Det är just i dessa olöfliga vindsrum, som förut anförda olöfliga och eldfarliga, provisoriska eldstadsinrättningar äro tillfinnandes, och i hvilka bart ljus och tobaksrökning med åtföljande ovarsam handtering af eld ej så sällan förekomma.

Det är ock vid brandsyn, som kontroll skall ske, huruvida otillåten tillbyggnad å vind företagits, så att den blifvit inredd i större omfattning, än stadens byggnadsordning tillåter. Likaså förekommer, att å vind anbringas upplag af eldfarliga ämnen samt af ved och andra brännbara ämnen, trots att väl samtliga brandordningar förbjuda detsamma.

I hus med eldfarlig inrättning, teaterbus, samlingslokaler och biografer m. fl. ställen, där en eldsvåda lätt kan orsaka förlust af människolif och stor ekonomisk skada, bör vid brandsyn efterses, att de särskilda föreskrifter äro iakttagna, hvilka för hvarje fall äro utfärdade.

I lokaler, där sprängämnen, eldfarliga oljor och lysoljor förvaras, skall brandsyn tillse, att hvad därom är stadgad såväl i stadens brandordning som i särskilda Kungl. förordningar efterleves.

Hvad angår lokaler, där lysoljor förvaras och tillhandahållas, förordas, att dessa ställen vid brandsynförrättningen antecknas i en särskild bok, hvilken tillställas brandchefen. Det ligger nämligen i sakens natur, att brandchefen kan hafva nytta af att känna till, hvilka dessa lokaler äro, men blifver han af ingen meddelad härom. Följaktligen händer det understundom, att han vid eldsvådor ej har reda på, att dylika oljor finnas i omedelbar närhet af den plats, där eldsvåda pågår. Med tillgång till en dylik anteckningsbok blifver brandchefen — då stads brandordning det tillstodjer — också satt i tillfälle att när som helst kontrollera, att ej större mängder oljor, än tillåtet är, finnas å dessa försäljningslokaler, och att de säkerhetsåtgärder, som städse skola iakttagas i desamma, äfven äro tillfinnandes de tider, då ordinarie brandsyn ej är att förvänta.

Yttre besigtningen omfattar äfven hela byggnaderna och därmed afses kontrollering öfver, att desamma så underhållas, att de ej blifva lätt mottagliga för eld utifrån, och att ej olagligheter begås, som menligt inverka på eldsäkerheten.

Hvad härvid är att aktgifva uppå, framgår af städernas byggnadsordningar, men torde några exempel dock kunna lämpligen anföras.

Sälunda skall aktgifvas på tak med olagligt täckningsämne (bart trä, halm), byggnader, som lemnas utan underhåll, såsom hafvande bristfälliga tak (trasiga tegelpannor), bortfallen puts å väggytor (rörningen bar), eller utslagna fönster-rutor m. m., brandmurs bristande höjd öfver yttertaket, brandmurs obefintlighet, där den enligt byggnadsordningen bör finnas, felande brädbeklädnad å trähus, hvilka varit uppförda under så lång lång tid, att de enligt byggnadsordningen böra vara brädfodrade, tillkomsten af olagliga byggnader, d. v. s. sådana, som uppförts, utan att gärdsegaren kan för desamma framvisa byggnadsnämndens tillstånd. Rörande hvad som för öfrigt är att iakttaga vid brandsynförrättningens utförande lemnar brandstadgan följande föreskrifter.

Brandsynförrättare skall i den brandsynelängd, som vanligen genom polismyndighet anskaffas, anteckna allt anmärkningsvärdt, som vid förrättningen förekommer.

Dessutom föreskrifver brandstadgan, att synemännen skola, innan de aflägsna sig, lemna husegaren eller den, som är i hans ställe, besked om den anmärkta bristen och angående hvad han har att iakttaga, hvarom jämväl, så fort ske kan, skriftlig underrättelse skall honom bevisligen tillställas.

Brandstadgan föreskrifver, att vid brandsynen skall *anmärkas* hvarje befintlig brist. Med uttrycket "anmärka" menas tydligen (jämför §§ 9, 15 och 17) att brandsynemännen skola underkänna, det de anse vara oriktigt, och förelägga husegare att vidtaga ändring på sitt vid brandsynen bestämmes. Härvid är dock att tillråda, att vid brandsynen förfares med en viss försigtighet, så att ej vid brandsynen föreskrifves sådant, som det ligger inom annan myndighets område att besluta. Exempelvis händer, att vid brandsyn förmärkes, att till en byggnad fattas en brandmur, som enligt byggnadsordningen bör finnas, eller att en träbyggnad ej är brädfodrad inom därför enligt byggnadsordningen föreskrifven tid, eller att å vinden till ett tvåvånings trähus finnes ett vindsrum i strid mot gällande byggnadsordning, och att vid synförrättningen gärdsegaren eller dennes ombud ej kan lemna besked om anledningen till dessa skenbara brister, men

det oaktadt kunna gårdsegarne vara i sin fulla, lagliga rätt, ty byggnadsnämnd kan hafva lemnat sin tillåtelse till anstånd med brandmurens uppförande och till träbyggnadens brädfodring, samt kan vindsrummet hafva tillkommit under en tid, då en äldre byggnadsordning varit gällande. enligt hvilken vindsrum i tvåvåningars trähus ej voro förbudna.

Gör brandsyn i dessa och liknande fall förelägganden, hvilka ingripa i byggnadsnämndens områden, kan denna nämnd med fog häröfver misstyecka och anföra besvär, som utmynnar uti att brandsynerförrättarne öfverträd sin befogenhet, och kan härigenom alstras ett mindre godt förhållande till polismyndighet och till byggnadsnämnd, hvilket vore beklagligt.

Ett godt samarbete mellan dessa myndigheter och brandsynenämnden är nämligen från samhällelig synpunkt mycket önskvärd, ty ingen är satt i tillfälle att så som brandsynenämnden, göra årliga genomgående undersökningar och därvid kontrollera, att ej öfverträdelse skett af utfärdade polisföreskrifter och af byggnadsnämnds lemnade tillstånd. Hvarken polismyndighet eller stadsarkitekt kunna nämligen genomgående öfvervaka, att ej i redan färdiga och afsynade byggnader öfverträdelse begås mot ordningsföreskrifter och mot gällande byggnadsordning eller brandordning.

I ofvan anförda och liknande fall, då brandsynen ej är fullt förvissad om, att en olaglighet förefinnes, handlar brandsynerförrättaren försigtigast, om anmärkningen framföres på så sätt, att han anmäler förhållandet till brandchefen. Denne må sedan pröfva, huruvida öfverträdelse af gällande förordning begåtts, och om så behöfves, härom göra anmälan till vederbörande myndighet, på det desamma måtte sättas i tillfälle i laga ordning utreda frågan och göra de förelägganden, hvartill denna myndighet eger befogenhet.

Sedan sådant ärende af byggnadsnämnd afgjorts, bör brandchef af nämnden söka erhålla besked om dess utslag, på det samma ärende ej må behöfva vid kommande brandsynerförrättning ånyo upptagas. Brandchef bör äfven af byggnadsnämnd erhålla meddelande om de uppskof med brandmurs uppförande och med träbyggnaders brädfodring m. m., hvilka af byggnadsnämnd lemnas och hvilka behöfva komma till brandsynerförrättarens kännedom. Sådana meddelanden böra af brandchef införas i en särskild anteckningsbok, hvilken vid brandsyn tillställles synerförrättaren.

Hvad som vid brandsynen anmärkes å den husegaren tillställda anmärknings-sedeln, skall vara afhjälpt till tiden för efterbrandsynen. För såväl gårdsegaren som synerförrättaren är det härvid bekvämast, om bestyrkt bevis aflemnas, att den anmärkta bristen redan dessförinnan afhjälpts, i hvilket fall efterbrandsynen tager sådant bevis för godt.

Då särskild anledning därtill finnes, ega synemännen att utsätta tid före efterbrandsynen, då anmärkt brist skall vara afhjälpt, i hvilket fall polismyndighet skyndsamt härom skall underrättas, och tillser då denna myndighet, att det anbefallda väder verkställdt.

Anses anmärkt brist å eldstad med hvad till densamma hörer medföra synnerlig fara för uppkomst af vådeld, har brandsyn befogenhet genast låta riva sådan eldstad eller göra den obrukbar, tills felet blifvit afhjälpt. I dylika fall är det äfven tillrådigt, att brandsynerförrättaren före besluts fattande sätter sig i förbindelse med brandchefen.

Är vid syneförrättningen lägenhet eller annat, som skall undersökas, ej tillgänglig för synemännen, skall ny tid för förrättningen utsättas. Hjälper ej detta, ega synemännen rätt att få handräckning af polismyndighet.

b) Efterbrandsyn.

Efterbrandsynens eller höstbrandsynens uppgift är att kontrollera, att de brister blifvit afhjälpta, hvilka vid vårbrandsynen anmärkts, och hvilka ej blifvit anmälda såsom bevisligen redan aflägsnade.

Öfver de anmärkta brister, som vid efterbrandsynen finnas kvar, upprättas protokoll, hvilket snarligen öfverlemnas till magistraten (polismyndighet), då denna myndighet öfvertager behandlingen af dessa ärenden.

Samtidigt härmed återställas brandsynelängderna till magistraten.

B. Extra eller tillfälliga brandsyner.

Brandstadgan angifver tre olika syner nämligen af polismyndighet, af sotare och af brandchef.

a) Polismyndighetens extra syner.

Brandstadgan föreskrifver (§ 11): "Ät allt, som kan utgöra föremål för undersökning vid brandsyn, skall äfven polismyndigheten ega uppmärksamhet och tillsyn, särdeles under de tider af året, då brandsyn och efterbesigtningar ej hållas." Anser brandchef, att särskild anledning förefinnes till sådan extra brandsyns hållande, som betingar medverkan af i ett eller annat yrke specialkunnig person, bör han därom göra framställning till magistraten eller till den myndighet, som har att förordna om ordinarie brandsyn.

Härvid bör angifvas, hvad som gifvit anledningen till extra brandsyns hållande och hvad som med densamma afses, äfvensom föreslås tid för syneförrättningen och personer, som lämpligen böra såsom synemän förordnas. Vid sådan extra syn förfares för öfrigt på samma sätt, som vid ordinarie brandsyn. Efter förrättad syn inlemnas till vederbörande myndighet besked öfver utfallet af densamma.

Desslikes har polismyndighet befogenhet, att, när den så anser lämpligt, kontrollera efterlefnaden af de förordningar, som afse samhällets skydd mot eldfara.

b) Sotarepersonals syneäligganden vid sotning.

Brandstadgan anbefaller (§ 3) att i brandordning skall finnas föreskrift om sotarnes äligganden, däribland skyldighet för dem att vid sotning tillse, huruvida å eldstad, mur, rör, skorsten eller dylikt finnes felaktighet, som kan innebära eldfara, och att, därest sådan felaktighet upptäckes, därom hos polismyndighet göra anmälan. Denna sotarnes syneäligganden är af stor betydelse, då genom densamma mängden eldsvåda, särskildt å vindar, kan undvikas. Skada blott, att ingen verksam kontroll finnes på, huru detta sotarepersonalens uppdrag utföres, ty hvarken polismyndighet eller brandchef torde kunna såsom sig bör öfvervaka densamma. Det skulle säkerligen vara till god nytta, om några sotareinspektörer tillsattes i riket.

c) Tillfällig brandsyn af brandchefen.

Brandstadgan föreskrifver att brandchef (§ 5) eger att besigtiga och profva ej blott kommunens utan jämväl den enskilda brand- och räddningsredskap, som skall i staden finnas.

Städernas brandordningar hafva i allmänhet utsträckt brandchefens rättigheter att syna, i det de föreskrifva att brandchef — eller det brandbefäl, han här till lemnar uppdrag — bör på obestämda och förut ej kungjorda tider tillse, huruvida brandordningen efterlefves.

Men detta är ej tillfredsställande, ty brandchef bör ock hafva befogenhet kontrollera, att äfven andra på eldsäkerheten inverkan förorordningar efterlefvas.

Dylika syner af brandchefen hafva stor betydelse på eldsäkerheten i samhället. Det vore därför lyckligt, om brandordningarna härutinnan föreskrefvo, att brandchef skulle egna uppmärksamhet och tillsyn åt allt, som kan utgöra föremål för undersökning vid brandsyn, särdeles under de tider af året, då ordinarie brandsyner ej hållas, samt till magistraten (polismyndighet) anmäla iakttagna brister och öfverträdelser.

Det säger sig ju själf, att risken är liten för den, som i ett eller annat afseende vill öfverträda gällande förordningar (t. ex. genom anordnande af provisoriska eldstäder i olagliga vindsrum), då han af tidningarnas kungörelser meddelas, när brandsyn är att förvänta. Tills dess kan han ganska ostörd bibehålla sin eldfarliga anordning, blott den blifvit borttagen, innan syen kommer. Och det är just under tiderna mellan brandsynerna (oktober—april), som eldsvådeanledningarna äro talrikast och mest skiftesrika, då umgänge med eld i form af uppvärmning och belysning mest förekommer.

Blotta vetskapen om, att brandchef eger rätt, att, när han så anser lämpligt, förrätta syn i samma omfattning som ordinarie brandsyn, och att han begagnar sig af denna sin rätt, skall komma att i väsentlig mån afskräcka från att i smyg företaga olagligheter, hvilka medföra eldfara.

Tillfällig brandsyn af brandchef är behöflig i många fall, där ordinarie brandsyn ej har tillfälle ingripa, och där det behöfves hastigare ändring, än som kan åstadkommas genom en af brandchefen hos vederbörande myndighet gjord framställning i laga ordning om utlysning af extra brandsyn. Exempelvis må anföras kontrollen öfver eldfaran i nybyggnader, där anordningarna för glödgagnar i och för byggnads uttorkande lätt förorsaka eldsvådor, hvilka med stor hastighet sprida sig till hela byggnaden.

Under alla förhållanden bör brandchef på förut ej meddelade tider förrätta brandsyn i den omfattning, han därtill enligt gällande brandstadga och brandordning eger befogenhet.